Hz. Peygamber (S.A.V.) Ve Çocuklar
Gönderen Kadir Hatipoglu - Aralık 15 2022 04:00:00

                                                                  Bilindiği üzere, Hz. Muhammed (sav), Kur’ân-ı Kerim’de “âlemlere rahmet” olarak tanıtılmaktadır[1]. Burada, O’nun tüm insanlık âlemi için bir rahmet vesilesi olduğu kadar,insanların dışındaki varlıklar alemi için de bir rahmet olarak gönderildiği anlaşılabilir. Bundan dolayı Biz bu vaazımızda, Asr-ı Saadet denilen, tüm insanların barış ve huzur içinde yaşadığı mutluluk çağında, Hz. Peygamber (sav)’in, çocuklarla olan ilişkilerini ele almaya çalışacağız. Aradan çağlar geçse de, o dönemde yaşanılan hatıraların ne kadar canlı ve anlamlı olduğu, tüm insanların takdirine bırakılmıştır. Ancak şunu hemen ifade etmeliyiz ki, her bir hatıra, aynı zamanda bir terbiyevî değeri de haizdir. Dolayısıyla, aktarılan hadiselere, sadece yaşanmış birer “hatıra” olarak değil, Asr-ı Saadet’ten günümüze yansıyan mesajlar olarak bakmak daha doğru olacaktır.   Hz. Peygamber (sav)’in, peygamberlik dışındaki insanî yönünün en çok dikkat çekici örneklerini, çocuklarla olan ilişkilerinde bulabilmekteyiz. Çünkü O, sıradan bir insandan öte, adeta “çocuklarla çocuklaşabilen”,[2] bunu başarabilen ve diğer insanlara da tavsiye eden müstesna bir şahsiyettir. O’nun çocuklara yaklaşımındaki bu farklılık bile, başlı başına incelenmesi gereken bir özellik arz etmektedir. Öte yandan, Hz. Peygamber (sav), bugün çocuk psikolojisi üzerine çalışan insanların tespit edip ortaya koyduğu pek çok realiteye, o dönemde dikkat çeken büyük bir eğitimcidir.İşte bu özellikleriyle O, her yönüyle incelenmesi gereken güzelliklerle dolu hayatında, çocuklar için müstesna bir yer ayırmış bir baba, bir dede ve çağındaki tüm çocukların sevgisini kazanmış bir çocuk eğitimcisidir. Şimdi O’nun bu vasıflarını ele almaya çalışalım. Muhterem Kardeşlerim işe Allah resulünü Medine’de Çocuklarla İlk Karşılaşma olayı ile başlayalım.   Yıl 622... Uzun ve yorucu yolculuğun iki yorgun ismi, Hz. Muhammed (sav) ve Hz.Ebu Bekir (ra), günler sonra nihayet Seniyyetü’l-Vedâ tepelerinde, kendilerini karşılamaya gelen Medine’li Müslümanlara ulaşmışlardı. Onları karşılamaya gelenler içinde kızlı-erkekli, en güzel elbiselerini giyinmiş, ellerindeki defleri büyük bir coşkuyla çalarak, bir mutluluk şarkısı olan Taleal Bedru Aleyna’yı okuyan Medine’li çocuklar da vardı. İşte tam bu sırada, Hz. Peygamber (sav), çocuklara değer verdiğini, onları önemsediğini en açık bir biçimde ortaya koymak ve bunu insanlara da bildirmek için, yanlarına kadar gelerek şöyle sordu: ---“Beni seviyor musunuz?” Çocuklar hep bir ağızdan: ---“Evet çok seviyoruz Yâ Resulallah!..”cevabını verdiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) de onlara, ---“Andolsun ki ben de sizi seviyorum” müjdesini verdi. Bu müjde öylesine güçlü, öylesine kuşatıcı bir sevgi halesine dönüştü ki, tüm Asr-ı Saadet’e şâmil oldu ve tüm çocukları kapsayıp, kuşattı... Artık çocuklar mutluydu; çünkü onlara değer veren, onları önemseyen ve seven;sevilmelerini ve

görüp-gözetilmelerini isteyen bir “peygamberleri” vardı... Hz. Peygamber (sav)’in çocuklarla olan ilişkilerini iki ana başlık altında ele almak istiyorum. Bunlardan biri, onun çocuklara verdiği değer, diğeri ise eğitimlerine verdiği önem olacaktır. Şimdi sırasıyla incelemeye başlayalım. Evet Kardeşlerim Hz. Peygamber (sav)’in çocuklara verdiği değer nasıldı?   İnsan, yaratılışı gereği, değer verdiği ve önemsediği şeyler karşısında daha hassas davranmaya meyillidir. Önem verildiği ve değerli bulunduğu için, aynı zamanda bir taş olan mücevherler kutularda saklanırken, sıradan taşlar ise herhangi bir korunmaya tâbi tutulmazlar. Nice mücevherler de vardır ki, kadrini bilmeyenlerin elinde zâyi olup giderler. İşte bunun gibi, sırf “insan” olma vasfından dolayı, “değerli” olan çocuklar da aslında önemsenmeye ve değerli bulunmaya layık iken, birtakım sebeplerle, insanlar onlara gereken önemi göstermemiş ve hak ettiği değeri vermemiş; ve bu durum, göz ardı edilen bir konu olarak tarih içinde tekerrür edegelmiştir. Oysa Hz. Peygamber (sav)’in, kız olsun, erkek olsun çocuğu önemsediğini ve onu değerli bulduğunu görmekteyiz. Bir hadisinde, “Eğer süt emen çocuklar, beli bükük yaşlılar, otlayan hayvanlar olmasaydı, üzerinize azab sel gibi inerdi” [3] buyurarak, azâb-ı ilâhi’ye engel unsurlardan ilkinin, “sabîler” (süt emme çağındaki bebekler) olduğuna dikkat çekmiştir. O’nun, çocuklarla olan bütün ilişkilerinde, çocukları önemsediğini ve onlara değer verdiğini hissetmek kaabildir. İşte, biraz sonra aşağıda örneklerini sunacağımız anekdotların hepsini, bu önem verme ve değerli bulmanın birer tezahürü olarak görebiliriz. İlk önce Kız çocuklarına verilen değerle başlayalım   Bazı toplumlarda, öteden beri, oğlan çocuğu kızdan üstün tutulmuştur. Ancak bu duygu,cahiliye dönemi Araplarında biraz daha şiddetli bir şekilde hüküm sürmekteydi. Öyle ki, kızlarını diri diri kumlara gömecek bir şekil alan ve gittikçe yaygınlaşan bu meş’um davranış, adeta meşru görülmeye başlanmıştı. Hz. Peygamber (sav), Kur’ân-ı Kerim’deki ayetler doğrultusunda, gönderildiği toplumda cari olan kız-erkek ayırımını kesinlikle yasaklayarak, bu konuda insanlar arasında oluşmuş “erkek çocuğu üstün tutma” geleneğini ortadan kaldırmaya gayret etmişti. Kısa sürede, cahiliye düşüncesinin devamı olarak gelen “kız çocuğu küçük görme” ya da “onları kumlara gömme” davranışı, artık yerini, kız olsun erkek olsun, evladı, “Allah’ın bir bağışı ve armağanı olarak görme” anlayışına terk etmişti. Bunda, gerek Hz. Peygamber (sav)’in bizzat kendi kızlarına karşı davranışları, gerekse bu konudaki tavsiye ve emir mahiyetindeki hadislerinin de önemli rolü olmuştu. Söz gelimi, “Eğer ben birisini üstün tutacak olsaydım, kızları üstün tutardım”[4] buyuran Hz. Peygamber (sav), sefere çıkarken, en son, kızı Fatıma (ra) ile vedalaşır, dönünce de ilk olarak ona uğrardı. Konuyla ilgili birçok hadisinde, ortak anlamıyla Hz. Peygamber (sav), şöyle buyuruyordu: مَنْ كَانتْ لهُ أنْثى فلم يئِدْهَا ولم يُهنْهَا ولم يُؤْثِر ولدَهُ: يعنى الذكورَ

عليها أدخلهُ
اللّهُ تعالى
الجنةَ “Kimin üç (veya iki veya bir) kızı (veya kız kardeşi) olur da onlara iyi muamelede bulunur, oğlan çocuklarını bunlara tercih etmez ve eğitimlerini en güzel şekilde yerine getirirse, Allah onları kendisi için cehenneme karşı bir perde kılar ve onu cennetine koyar.”[5]
            Şimdi ise, kızlarına karşı ebeveynin şefkat ve merhametine karşılık alacakları mükâfatı müjdeleyen şu olayı aktarmak istiyorum. Hz. Aişe anlatıyor:
دَخَلَتْ
عَلَىَّ
امرأةٌ
وَمَعَها
ابْنَتَانِ
لَهَا تسألُ
فلم تَجدْ
عِندِى شيئاً
غيرَ تمْرةِ
فأعطَيتُهَا
إيّاهَا
فقسمتْهَا
بينَ
ابْنَتَيْهَ&#15
75; ولمْ تأكلْ
منْهَا ثم
خَرَجَتْ
فدخلَ عليَّ
رَسُولُ
اللّهِ #
فأخْبَرتُهُ
فقال: مَنِ
ابْتُلِىَ من
هذهِ البناتِ
بشئٍ فأحسنَ
إليهِنَّ
كنَّ لهُ
سِتراً منَ
النارِ “Yanıma bir kadın geldi. Beraberinde iki kız çocuğu vardı. Bir şeyler istedi. Ne var ki, yanımda bir tane hurmadan başka da bir şey yoktu. Onu kendisine verdim. Kadın da ikiye bölerek kızlarına paylaştırdı, kendisine ise bir şey kalmadı. Çıkıp gittiler. Daha sonra Resulullah içeri girdi. Durumu ona anlatınca şöyle buyurdu: ‘Kim bu şekilde kızlarıyla sınanır da onlara iyi davranırsa, o kızlar, onun için ateşe karşı perde olurlar’ [6]” Değerli Kardeşlerim   Tüm canlılarda var olan içgüdüsel anlamda “yavrusunu koruma” duygusu üzerine yapılan çalışmalar, bize bu duygunun insan benliğine yerleştirilmiş en önemli duygu tiplerinden biri olduğunu ifade etmektedir. Şunu söyleyebiliriz ki, aşağıda zikredeceğimiz hadisiyle Hz. Peygamber (sav), aslında bu duygunun kökeni

hakkında en doyurucu izahı ortaya koymaktadır: “Allah merhameti yüz parçaya ayırdı. Bunun doksan dokuz parçasını kendi katında tuttu,geriye kalan bir parçayı ise yeryüzüne indirdi. İşte bu parçadan dolayı,hayvanlar yavrularına zarar vermesin diye ayaklarını dikkatle atarlar”[7]. Her bir canlıda var olan bu duygunun kaynağının ilâhî olduğunu açıklayan Hz. Peygamber (sav), bir başka hadisinde, “ailesini,çocuklarını korumak zorunda kalan ve bu sebeple öldürülen insanların şehit olduğunu”[8] söylerken, insanoğlunda içgüdüsel olarak bulunan “yavrusunu koruma” duygusunun, davranış biçimine dönüşmesinin “şehitlik” gibi büyük bir mükâfatla karşılık bulacağını ifade etmektedir. Dolayısıyla, diyebiliriz ki, Hz. Peygamber (sav), hem bu duyguya hem de çocukların korunmasına gereken önemi en anlamlı şekliyle ortaya koymuştur. Gerek çocukların korunmaları, gerekse onların rızklarını temin noktasında, Hz. Peygamber(sav)’in oldukça anlamlı tavsiyeleri vardır. Söz gelimi, “küçük çocuğunun rızkını temin için çalışanın Allah yolunda çalışmış olacağını” ifade etmesi buna örnek olarak verilebilir[9]. Muhterem Kardeşlerim   Çocuklara karşı gösterilen sevgi için çocuk psikolojisi uzmanları “büyüme vitamini” nitelemesinde bulunmaktadırlar. Çünkü onlar, yaptıkları araştırma ve incelemeler sonucunda, çocuk için sağlanan her türlü fiziksel ortamın, gösterilen özenin, hiçbir zaman sevginin yerini tutmadığını anlamışlardır. Çocuk yetiştirme yurtlarındaki çocukların, fiziksel anlamda her türlü ihtiyacı karşılanmasına rağmen, onlarda görülen fiziksel ve ruhsal geriliğin, ebeveyn sevgisini hissedememe olduğu, artık bilinen bir gerçektir. Öte yandan, çocuğun sosyalleşmesi açısından da, gördüğü ya da göremediği sevginin büyük bir rolü vardır. Bu realiteler göz önünde tutulduğunda, Hz. Peygamber (sav)’in çocuklara karşı gösterdiği sevginin ve ilginin, onlar açısından ne denli önemli olduğu aşikârdır. Aşağıda örneklerini vereceğim çeşitli sevgi ifadeleri, bir babanın, bir dedenin, en tabii, en yalın şekliyle evladına sunabileceği saf sevgisi tezahürleridir. Biz bunları, konunun daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla birtakım alt başlıklarla sunmak istiyorum.   Kucaklamak: İnsanların birbirinden etkileşimi konusunda son zamanlarda yapılan araştırmalar, fiziksel temasın, son derece etkileyici olduğunu ortaya koymuştur. Bir âmirin, memurunun sırtını sıvazlaması onu motive ederken, insanların birbirleriyle sarılıp kucaklaşması ise sevgi ve dostluk işareti olarak algılanmaktadır. Hatırlanacağı üzere, ilk vahiy geldiği sırada, Hz. Cebrail de Hz. Peygamber (sav)’i sıkı sıkıya kucaklamıştır. Bu hâdise, kucaklamanın manevî boyutunun da söz konusu olduğunu ortaya koymaktadır. Şurası bir gerçektir ki, çocukluk dönemi içinde duygusal anlamda henüz gelişmekte olan bir yapıya sahip olan çocuklar, belki de en çok sevgiye muhtaçtırlar. Onların bu ihtiyacının yeterli bir şekilde giderilmesi ise, öncelikle ebeveynin görevidir. Bu konuda Hz. Peygamber (sav)’in hayatından pek çok örnek aktarabiliriz.   Hz. Enes anlatıyor: “Ailesine karşı Hz. Peygamber (sav)’den daha şefkatli hiç kimseyi görmedim.Oğlu İbrahim’in, Medine’nin kenar mahallelerinden birinde oturan bir süt annesi vardı. Bu sütannenin kocası demircilik yapmaktaydı. Her gün çocuğu görmek için oraya giden Hz. Peygamber (sav), varınca duman dolu eve girer, çocuğunu kucaklayarak bağrına basar, koklar ve öperdi” [10] O, bu davranışı

sadece kendi çocuklarına değil, bütün çocuklara da göstermekteydi. İbn Rebîa b. el-Hâris anlatıyor:“Babam beni, Abbas da oğlu Fadl’ı, Hz. Peygamber (sav)’in yanına gönderdi.Huzuruna girdiğimiz zaman bizi sağına ve soluna oturttu ve sonra öylesine sıkıca kucakladı ki, O’ndan daha kuvvetlisini görmemiştik.” [11]   Dua Etmek: Çocukların büyüklerinden duyacakları hayır duanın, onların sevildiğine bir işaret olacağını ifade etmeliyiz. Bu, onları hem psikolojik anlamda güçlü kılmakta hem de sevildiklerini düşünmelerine vesile olmaktadır. Hz. Peygamber(sav)’in duasını alan pek çok sahabi çocuk, bunun manevî hazzını hep hissettikleri gibi, maddî anlamda da ayrıcalığını hayatları boyunca yaşamışlardır. Söz gelimi, Hz. Peygamber (sav)’in, “mal ve evladının çok, ömrünün uzun ve kendisine verilenlerin hayırlı ve mübarek olması için Allah’a dua ettiği”[12] Hz. Enes, yüz yılı aşkın bir süre yaşamış ve bu duanın bereketiyle pek çok nimete mazhar olmuştur. “Babanın evladı için duasının, kabul edilen (müstecâb) dualardan olduğunu” ifade ederek[13] bunu etrafına da tavsiye buyuran Hz. Peygamber (sav), Hz. Aişe (ra)’nın belirttiği üzere, kendisine getirilen çocuklara çeşitli vesilelerle hayır dualarda bulunmuştur. Üsâme b. Zeyd anlatıyor: “Hz. Peygamber (sav) bir dizine beni, bir dizine de torunu Hasan’ı oturtur ve ikimizi birden bağrına basarak ‘Ey Rabbim! Bunlara rahmetinle muamele eyle.Çünkü ben de bunlara karşı merhametliyim’ derdi.” [14]   Öpmek: Fiziksel temasın bir türü olan öpmek, Hz. Peygamber (sav)’in sık sık başvurduğu bir sevgi ifadesidir. Gerek kendi kızı Hz. Fatıma’yı, gerekse torunları Hasan ve Hüseyin’i öptüğünü belirten kaynaklar, bize O’nun, aynı zamanda bunu tavsiye ettiğini de ortaya koymaktadır. Şu telkin oldukça dikkat çekicidir: “Çocuklarınızı çok öpün. Zira her bir öpücük için size cennette bir derece verilir...” [15] Yaşanan şu hadise ise çok anlamlıdır.   Torunu Hasan’ı (veya Hüseyin) öperken gören Akra b. Hâbis isimli kişi, tahmin etmediği bu davranışı yadırgamış ve şöyle demişti: إنَّ لِى عَشْرَةً مِنَ الْوَلَدِ مَا قَبَّلْتُ مِنْهُمْ أحَداً! فَنَظَرَ إلَيْهِ رسولُ اللّهِ ثُمَّ قال: مَنْ َلا يَرْحَمُ لا َيُرْحَمُ ‘Doğrusu benim on çocuğum var. Ama hiçbirini öpmedim’. Bu kez yadırgama sırası Hz. Peygamber (sav)’e gelmişti ve şu anlamlı uyarıda bulunmuştu: ‘Şefkatli

olmayana merhamet edilmez.’ [16]   Okşamak: Fiziksel temasın bir başka şekli olan okşamak, çocukların kendilerini güvende hissetmeleri ve sevildiklerini bilmeleri açısından önem taşımaktadır.Her çocuk, başının veya yanağının okşanmasından dolayı büyük bir sevinç duyar.Onlardaki bu duygunun altında yatan gerçek, ilgi görme ve sevilme arzusudur. Hz. Peygamber (sav)’in, bu duygunun tatmini hususunda çok hassas davrandığını ve çocukların başlarını ve yanaklarını okşamak suretiyle onları son derece sevindirdiğini müşahede etmekteyiz. Öte yandan, kendisine gelerek, kalbinin katılığından yana şikâyet eden birine Hz. Peygamber (sav)’in şu tavsiyesi oldukça anlamlıdır:
            “Yetimin başını okşa, yoksulu doyur.”[17] Bu hadisten, çocukların başını okşamanın insana ruh inceliği ve kalp yumuşaklığı kazandıracağını anlıyoruz. Tavsiyeleri ve uygulamaları bu yönde olan Hz. Peygamber (sav)’in hayatından şimdi bir örnek aktarmak istiyorum: Câbir b. Semüre ise şu hatırasını aktarmaktadır: “Hz. Peygamber (sav) ile birlikte öğle namazını kıldım. Namazdan sonra evine gitmek üzere mescidden ayrıldı. Ben de onu takip ettim. Derken karşısına iki çocuk çıktı. Hz. Peygamber (sav) onların her birinin yanaklarını okşadı. Bu arada benim de yanaklarımı okşadı.”[18]   Göğsünde Uyutmak: Fiziksel temasın, iletişimde olduğu kadar, sevginin ifadesinde de önemli olduğunu söyleyebiliriz. Hz. Peygamber (sav)’in, torunları Hasan ve Hüseyin’in ayaklarını kendi ayaklarının üzerine koyarak göğsüne çıkardığını, böylece onları oynattığını ve sevindirdiğini görmekteyiz. Yine Hz. Peygamber (sav)’in onları göğsünde uyuttuğunu aktaran rivayetlere de rastlamaktayız[19]. Burada, bebeklerin ve çocukların göğüs üzerinde uyutulmasının, Hz. Peygamber(sav)’in bir sünneti olduğunu ifade etmek istiyoruz. Öte yandan bu uygulamanın, ana rahminde annenin kalp sesine alışmış olan çocuğun, babanın göğsünde uyurken de aynı sesi ve ritmi duymak suretiyle sükûnet bulmasına vesile olacağını da söyleyebiliriz.   Şakalaşmak: Çocukların dünyasında gerçek dışı şeyler önemli bir yer tutar. Hayal dünyası oldukça zengin olan çocuklar için şakalaşmanın oldukça önem arz ettiği bilinmektedir. Şakalaşma, aslında bir bakıma, çocukla çocuklaşmadır ki onun istediği de budur. Hz. Peygamber(sav)’in bu konuda da oldukça cömert davrandığını görmekteyiz. Hz. Enes’in ifadesiyle “O, çocuklarla şakalaşma konusunda insanların en önde olanıdır” [20]. Nitekim konuyla ilgili rivayetlerde, O’nun, gerek kendi torunları Hasan ve Hüseyin’e gerekse diğer çocuklara, ölçülü ve anlamlı, aynı zamanda hikmetli ve ibretli şakalar yaptığı müşahede edilmektedir.   Ebu Seleme anlatıyor: “Hz. Peygamber (sav), dilini çıkararak torunu Hasan’a uzatırdı. O’nun dilinin kırmızılığını görünce Hasan da neşelenir, sevinirdi.”[21] Mahmud b. Rebi’isimli sahabi, kendisi beş yaşlarında iken Hz. Peygamber (sav)’in, bir kovadan su alarak yüzüne püskürttüğünü ve bunu diğer çocuklara da yaptığını anlatmaktadır[22].   Çocukları büyük insanlar yerine koyarak onlara latifede bulunmak da birçok yetişkinin başvurduğu bir şakalaşma türüdür. Bu davranışın, çocuğa değer vermek anlamında, önemli olduğunu ve onun sosyalleşmesine katkıda

bulunacağını söyleyebiliriz. Şimdi konuyla ilgili olarak bir hatıra nakledelim.   Hz. Enes anlatıyor: “Kardeşimin oynadığı küçük bir serçesi vardı. Hz. Peygamber (sav)bize geldiğinde kardeşimle ilgilenir ve hatırını sorardı. O, kardeşime latife ederek, şöyle hitap ediyordu: ‘Yâ Ebâ Umeyr. Mâ feale’n-Nuğayr? (Ey Umeyr’in babası. Küçük serçen ne âlemde, ne yapıyor?)”[23] Burada Hz. Peygamber (sav)’in, Enes’in kardeşine “Ey Umeyr’in babası” diye hitap etmesini, şakalaşırken aynı zamanda onu onore etmek ve -tabiri câiz ise- “büyük adam yerine koymak” şeklinde de anlayabiliriz.   Omuzuna Bindirmek: Fiziksel temas cümlesinden sayılan omuza almak, sırtına bindirmek davranışına da Hz. Peygamber (sav)’de sık sık rastlamaktayız. Özellikle kızı Hz. Fatıma’yı her ziyaret edişinde kendisini karşılamaya gelen Hasan ve Hüseyin’i derhal omuzuna alarak sevmeye başlardı. Bir defasında da kız torunu Ümame sırtında olduğu halde namaz kıldırmıştı. Muhtemelen bu davranışıyla Hz. Peygamber (sav), hem kız çocuklarına karşı ilgi ve sevgi göstermek suretiyle değer veriyor, hem de toplumun bunu görmesini,anlamasını ve bilmesini istiyordu. Öte Hz. Peygamber (sav), sadece kendi torunlarını değil başka çocukları da omuzuna alarak sevindiriyordu. Abdullah b. Zübeyr de işte bu şanslı çocuklardan biridir[24].   Konumuzu ilgilendiren bir başka olay ise şöyledir: Bir sabah namazında birinci rek’atte altmış ayet okuduğu halde,ikinci rek’atte bir çocuk ağlaması işiterek en kısa surelerden biriyle namazı tamamlayan Hz. Peygamber (sav)’e bunun sebebi sorulunca şu anlamlı açıklamada bulunmuştur: “Bir çocuk ağlaması duydum ve annesine eziyet vermeyeyim diye hemen namazı kısa tuttum.” [25]   Hz. Peygamber(sav)’in çocuklara gösterdiği ilgi, onlara verdiği değeri ortaya koyan daha pek çok örneğe yer vermek kaabildir. Ancak biz diğer konumuz olan, O’nun,çocukların eğitimine verdiği önem üzerinde de durmak istiyorum. Bu sebeple, sözlerimizi, Hz. Peygamber (sav)’in, yılın ilk turfanda meyvesini huzurunda bulunan çocukların en küçük olanına verdiğini ;yolda karşılaştığı çocuklara “Ey çocuklar Allah’ın selâmı üzerinize olsun” diyerek selam verip onore ettiğini[26];şayet ehliyeti söz konusu ise sekiz yaşında olmasına rağmen çocukları imam olarak tayin ettiğini[27] ve nihayet bu ilgiyi sadece kendi torunlarına ve Müslümanların çocuklarına değil, o devirde yaşayan –gayr-i müslim de olsa- her çocuğa gösterdiğini özellikle vurgulamak istiyorum. Kardeşlerim   Hz. Peygamber (sav),insan hayatının önemli bir boyutunu teşkil eğitim konusunda, özellikle çocuk eğitimi noktasında, gerçekten dikkat çekici uygulamalarda ve açıklamalarda bulunmuştur. Asr-ı Saadet bunun en güzel örneklerine sahne olmuştur. “Bir babanın evladına verebileceği en değerli hediye (bırakabileceği en kıymetli miras) güzel terbiyedir (iyi bir eğitimdir)”[28] buyuran Hz. Peygamber (sav), “kişinin,çocuklarının eğitimiyle meşgul olmasının, sadaka vermesinden daha hayırlı olduğunu”[29] ifade etmektedir. Bu temel prensip çerçevesinde, O, gerek kendi çocuklarını ve torunlarını,gerekse aynı zaman dilimini paylaştıkları diğer çocukları son derece nazik ve müşfik bir şekilde eğitmiş ve en güzel şekliyle terbiye etmiştir. Şimdi,çocukların terbiye edilmeleri ve eğitilmeleri konusunda Hz. Peygamber (sav)’in nasıl bir yol izlediğini, yaşanmış hatıralardan örnekler aktararak belirlemeye çalışalım.

             Her zaman hoşgörülü olmak: Hz. Enes anlatıyor:”Peygamberimize on yıl hizmet ettim. Aslında yaptığım işler pek yerli yerinde olmuyordu. Buna rağmen Hz. Peygamber (sav), bir defacık olsun bana vurmadı ve surat asmadı. Beni azarlamadı ve ayıplamadı. Hatta öf bile demedi.Hoşuna gitmeyen bir şey için ‘Niçin böyle yaptın?’ diye beni sorguya çekmedi.Herhangi bir hatalı davranışım için hanımlarından biri ‘Keşke şöyle yapsaydın’diyecek olsa, ‘Bırakın çocuğu... O, ancak Allah’ın dilediğini yapmıştır’ deyip beni korurdu. Çünkü O, çocuklara karşı insanların en şefkatlisiydi. Hayatımda peygamberimizden daha güzel kokan bir koku koklamadım. Onun elinden daha yumuşak bir ipeğe ve kumaşa dokunmadım. O, insanların ahlâk bakımından da en güzeliydi. Bir gün beni bir işe yollamıştı. Önce -çocukluk işte- ‘Gitmem’ diye itiraz ettim. Ancak içimden de Peygamberimizin gönderdiği yere gitmek geliyordu.Yola çıktım, sokakta oynayan çocuklara rastladım. Onların yanında oyalanıp kalmışım. Birden ensemde bir el hissettim. Dönüp baktım, bir de ne göreyim?Karşımda Peygamberimiz, gülümsüyor. Bana: ‘Enesciğim! Sana söylediğim yere gittin mi? diye sordu. Ben de: ‘Pekâlâ, derhal gidiyorum Yâ Resulallah’ diyerek bana söylenen yere gittim.” [30] Râfi’ b. Amr, hurmaları taşlayan yaramaz bir çocuktur. Bahçe sahibi, onu yakalayarak Hz. Peygamber (sav)’in huzuruna getirir. Hz. Peygamber (sav)’in ‘Hurma ağaçlarını neden taşlıyorsun yavrucuğum?’ sorusuna, Râfi’ mahcup bir şekilde ‘Aç idim Yâ Resulallah! Yemek için...’ cevabını verir. Hz. Peygamber (sav), ‘Bir daha ağaçları taşlama yavrum. Ama istersen ağaçların altına düşenlerden alıp yiyebilirsin’ der ve sonra başını okşayarak ‘Allah’ım! Bu yavrunun karnını Sen doyur’ diye dua eder.” [31] Burada dikkat çekici bir husus söz konusudur. Zira Hz. Peygamber (sav), yaramazlık yapan Râfi’e hoşgörüyle davranmış ama ağaçları taşlama konusunda da bir yasak getirmiştir.Ancak yine bu yasağa karşılık, ağaçların altına düşenleri alıp yemesini teklif ederek, ona alternatif de sunmuştur.   Değerli Kardeşlerim Hz. Peygamber(sav)’in çocukların eğitimleri konusunda hassasiyet gösterdiğinden bahsetmiştik.Gerek kendi evlatları ve torunları, gerekse zamanında yaşayan sahabilerin çocukları, O’nun önemsediği bu konuda her zaman için Hz. Peygamber (sav)’in kıymetli telkin ve tavsiyelerine ve her biri terbiyevî (pedagojik) bir nitelik arz eden uygulamalarına mazhar olmuşlardır.   Kardeşlerim Hz. Peygamber (sav)’in fıtrat ile ilgili hadislerinden birinde, “Çocuğun fıtrat hali konuşma çağına kadar devam eder. Sonra ebeveyni onu yahudi veya hristiyan yapar....”[32] denilmektedir. Dikkat edilecek olursa Hz. Peygamber (sav) burada “konuşma çağına” dikkat çekmektedir. Her ne kadar, çocuk konuşmaya başladığı zaman kelimeleri anlamadan ve düşünmeden tekrarlıyor olsa bile, bu tekrarın onun hayatında önemli bir yeri olduğu aşikârdır. İşte bu sebeple, Hz. Peygamber (sav)’in akrabalarından herhangi bir çocuğun dili çözülmeye başladığında, ona hemen İsrâ suresinin 111. ayetini وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ

الَّذِى لَمْ
يَتَّخِذْ
وَلَدًا
وَلَمْ
يَكُنْ لَهُ
شَرِيكٌ فِى
الْمُلْكِ
وَلَمْ
يَكُنْ لَهُ
وَلِىٌّ مِنَ
الذُّلِّ
وَكَبِّرْهُ
تَكْبِيرًا
“Hiçbir çocuk edinmeyen ve mülkünde hiçbir ortağı bulunmayan Allah’a hamdolsun” okuttuğunu görmekteyiz. Yine, Ashâb-ı Kirâm’ın,çocuklarına kelime-i tevhid’i yedi kere söyleterek öğretmeye çalıştıklarını da biliyoruz.
        Hz. Peygamber(sav)’in, çocukların Kur’ân kıraati hususunda da yetiştirilmelerine yönelik tavsiyeleri vardır.“Çocuklarınızı üç hususta yetiştirin. Peygamber sevgisi. Ehl-i Beyt’inin sevgisi. Kur’ân kıraati”[33] Öte yandan,
خيركم من تعلم
القرآن وعلمه
 “En hayırlınız Kur’ân’ı öğrenen ve öğretenlerinizdir”[34] buyuran Hz. Peygamber (sav), gelip geçenlerden Kur’ân okumayı öğrenen ve böylece bulunduğu topluluk içinde en iyi Kur’ân okuyan kimse durumunda bulunan sekiz yaşındaki Amr b. Seleme’yi imam olarak tayin etmiştir[35].
        Kardeşlerim Hz. Peygamber (sav)’in çocuklara dua öğretilmesi konusunda da özel bir ihtimam gösterdiğini görmekteyiz. Kays b. Sa’d anlatıyor: “Babam beni kendisine hizmet etmem amacıyla Hz.Peygamber (sav)’e götürdü. Peygamberimiz bana ilk olarak şunu söyledi: ‘Sana cennet kapılarından birini öğreteyim mi?’Daha sonra bana şu duayı öğretti: لا حول ولا
قوة الا بالله
العلي
العظيم   “Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh.” [36]
        Değerli Kardeşlerim Hz. Peygamber (sav)’in gerek namaz ve gerekse oruca teşvikleri vardır. İbadetlerin en önemlisi olan namaz konusunda Hz. Peygamber (sav)’in, çocukların küçük yaşlardan itibaren bu ibadete alıştırılmasını tavsiye ettiğini görmekteyiz.
مُرُوا
أولادَكُمْ
بِالصَّلاةِ
“Yedi yaşına geldiklerinde çocuklarınıza namaz kılmalarını öğretiniz”[37] hadisi erken yaşlardan itibaren bu ibadete çocukların alıştırılmalarını tavsiye etmektedir. Biraz sonra aktaracağımız Hz. Enes’in hatıralarında bu konuda yeterli bilgi bulmak

kaabildir.   Oruç konusunda da Hz. Peygamber (sav)’in şöyle bir uygulaması söz konusudur. Çocuk açılığa dayanabilecek bir hale geldiği zaman oruç tutması istenebilir. Bu hususta belirleyici bir kriter olarak Hz. Peygamber (sav)’in şu hadisi vardır: “Çocuk üç gün üst üste oruç tutabilecek bir hale gelirse Ramazan orucu ona vacib olur.”[38] Müctehidlerin, her ne kadar farz olmasa bile, alışmaları maksadıyla, genellikle 10-12 yaşlarını, oruç tutulabilecek yaşlar olarak belirlediklerini görmekteyiz. İman ve ibadetler konusunda son olarak Hz. Peygamber (sav)’in, çocukları namaza alıştırmak maksadıyla onların, birlikte mescide getirilmelerini telkin eden uygulamalarda bulunduğunu eklemek istiyorum. Kendi torunlarını sırtına alarak mescide getiren Hz. Peygamber (sav)’in, diğer çocukların da gelmesini arzu ettiğini ve hatta onların varlığını gözeterek, bazen namazları kısa tuttuğunu görmekteyiz.   Muhterem Kardeşlerim Çocukların yaşadıkları toplum içinde tabii olarak sosyalleşebilmesi için onların bazı hizmetlerde bulunmaları önemli bir rol oynar. Bu hem onları onore etmek, hem de pratik yapmak suretiyle bazı konularda beceri sağlamalarına imkân sağlamak bakımından da önemlidir. Hz. Peygamber (sav)’in,çocuklara bazı görevler vermek suretiyle onları hizmete alıştırdığını müşahede ediyoruz. Bu konuda da Hz. Enes’in hatıraları bize bir fikir vermektedir. Bu hatıralarda, Hz. Enes’in ve diğer sahabi çocukların, Hz. Peygamber (sav)tarafından kendilerine verilen görevleri yerine getirdiklerini anlıyoruz. Bu görevler, ayakkabıları düzeltmek, abdest için su ve leğen taşımak, misafirlere içecek dağıtmak, mektup taşımak gibi, hem çocukların yapabilecekleri, hem de onların toplum içine katılmalarını sağlayacakları türden görevlerdir.[39]   Evet Kardeşlerim Çocukları ilgilendiren yönüyle spor belki onlar için bir oyun statüsündedir. Oyunun da çocuk için ne denli önemli olduğu herkesçe bilinmektedir. Hz. Peygamber (sav)’in çocukları spora teşvik sadedinde bazı oyun türlerine yönlendirdiğini görmekteyiz. Bunlar, atıcılık, binicilik, yürüme ve koşuculuk, yüzme ve güreş olarak göze çarpmaktadır. Her birisi hakkında Hz. Peygamber(sav)’in farklı hadislerle tavsiyelerde bulunduğunu müşahede etmekteyiz. Görünen odur ki, Hz. Peygamber (sav), çocukların bir taraftan oyunla meşguliyetini ve eğlenmesini sağlarken bir taraftan da onların, geleceğin yetişkinleri olarak sağlam bir bünyeye sahip olmalarını temin etmek istemiştir. Bizzat kendisi de güreşen Hz. Peygamber (sav)’in, zaman zaman torunları Hasan ile Hüseyin’i de güreştirdiği rivayet edilmektedir[40]. Gerek atıcılık ve binicilik, gerek yürüme ve koşu ve gerekse yüzme hususunda da pek çok tavsiyesiyle, Hz. Peygamber (sav)’in bu sporları ısrarla teşvik ettiğini söylememiz mümkündür. Değerli Kardeşlerim   Hz. Peygamber (sav)’in çocuklarla olan hatıralarından yola çıkarak ele almaya çalıştığımız “Hz. Peygamber (sav) ve Çocuklar” adlı bu çalışmanın sonunda şunları ifade edebiliriz.   Hz. Peygamber (sav), çocukları bir şahsiyet olarak kabul eden, onlara verilebilecek değerin en yücesini, gösterilebilecek ihtimamın en özelini, sağlanabilecek imkânların en mükemmelini ve verilecek terbiyenin en güzelini sunan bir peygamber olması yönüyle de ümmeti için “en güzel örnek”tir. O’nun hayatına baktığımızda, göreceğimiz güzellikler manzumesinde,

çocuklarla birlikte geçirdiği anların, saatlerin ve zamanların, çok özel bir yeri ve anlamı olduğu görülecektir. Hz. Peygamber(sav), çocuğu, bütün yönleriyle ele alan, sevgiyi, şefkati ve hoşgörüyü onların eğitiminin başına yerleştiren, severek eğiten bir eğitimcidir. Hz. Peygamber(sav)’in bir farklılığı da insanlara söylediklerini bizzat kendi çocukları ve torunlarında uygulayan bir kişiliğe sahip olmasıdır. O’nun, Kur’an’ın prensiplerine bağlı ve kararlı tutumu sayesinde, toplumda var olan birçok yanlış davranış, yerini çocuklara karşı ilgiye, şefkate ve merhamete terk etmiştir.   Hz. Peygamber (sav) ile birlikte yaşadığı olayları,hafızasında taze bir hatıra olarak saklayan pek çok sahabi, bunları bizlere aktarırken, aynı zamanda terbiyevî özelliği olan birçok prensibe de ulaşmamıza imkân sağlamışlardır. Asr-ı Saadet’te yaşanan hatıraların, çocuklar için okunması ve dinlenmesi zevkli birer öykü olarak algılanması mümkündür. Özellikle çocukluk yıllarının 6-12 yaşları arasındaki dönemlerinde bu hatıraların, çocuklar için hem eğitici hem de eğlendirici olacağını söyleyebiliriz.   Not: Bu vaaz Prof. Dr. Mehmet Emin AY Hocanın “Hz. Peygamber (S.A.V.) Ve Çocuklar” adlı makalesinden özetlenerek hazırlanmıştır.   Kadir HATİPOĞLU   www.islamdahayat.com

[1] Enbiyâ, 21/108 [2] Deylemî, Müsnedü’l-Firdevs, II,136/b. [3] Heysemî, Mecmau’z-Zevâid, X, 227. [4] Deylemî, Müsnedü’l-Firdevs, 3/a. [5] İbn Mâce, Edeb 3;Tirmizî, Birr 13; Ebu Davud, Edeb 130. [6] Buhârî, Zekât 10 [7] Buhârî, Edeb 19; Müslim, Tevbe 17 [8] Buhârî, Mezâlim 32; Müslim, İman 226;Tirmizî, Diyât, 22; Ebu Davud, Sünnet 29; İbn Mâce, Hudûd 21; Nesâî, Tahrim22-24; [9] Taberânî, el-Mu’cemu’s-Sağîr, II,60. [10] Buharî, Edeb 18; Müslim, Fedâil 63. [11] İbn Hacer;el-Metâlibu’l-Aliyye, II, 441. [12] Buharî, Deavât, 47; Müslim,Fedâilu’s-Sahabe, 141-144. [13] Buharî,

el-Edebü’l-Müfred, s.169 [14] Buharî, Edeb 21 [15] Musnedu Zeyd b.Ali, s.505(İbrahim Canan, Hz. Peygamber’in Sünnetinde Terbiye, s.151’den naklen) [16] Buhârî, Edeb 18; Tirmizî Birr 12. [17] Ahmed b. Hanbel; Müsned, II, 263,387. [18] Nevevî, Şerhu Müslim, XV, 85. [19] Askalânî, age., IV, 73 [20] Taberâni, el-Mu’cemu’s-Sağîr, II, 39. [21] Suyûtî, Târîhu’l-Hulefâ, s.189. [22] Buhârî, İlim 18. [23] Buhârî, Edeb 81; Müslim Edeb 30. [24] Hâkim; el-Müstedrek, III, 555-556. [25] Nesâî, Kıble 35; Nevevî, Şerhu Müslim,IV, 187. [26] Ebu Davud, Selam 4; İbn Mace, Edeb 14;Münavî, age, V, 248. [27] Nesâî, İmamet 11. [28] Hakim; el-Müstedrek, IV, 263. [29] Tirmizî, Birr 33, Münavî, age, V, 257. [30]Ebu Davud, Edeb 1; Taberânî,el-Mu’cemu’s-Sağîr, II, 32,118; Heysemî, Mecmau’z-Zevâid, I, 271;IX, 16;Tirmizî, Birr 69; Müslim, Fedâil 54; Dârimî, 1,34. [31] İbn Mâce, Ticaret 67 [32] Müslim, Kader 23, Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 24 [33] Münâvî, Feyzu’l-Kadîr, I, 225 [34] Tirmizî, Sevâbu’l-Kur’an 15 [35] Nesâî, İmâmet 11 [36] Tirmizî, Deavât 141. [37] Ebu Davud, Salât 25. Tirmizî, Mevâkit182. [38] San’ânî, Musannef, IV, 154-155 [39] Buhârî, Cihad 74; Vudû, 16;Eşribe 21; Müslim, Taharet 69-71; Ebu Davud, Edeb 137; Ahmed b. Hanbel, Müsned, VI, 358 [40] Askalânî, el-Metâlibu’l-Aliyye, IV, 72

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler